

APSTIPRINU

Latgales industriālā tehnikuma
direktore I. Ostrovska

2022.gada 30.novembrī

**Darba aizsardzības instrukcija Nr.22
trauku mazgātājam (palīgstrādniekam)**

Darba aizsardzības instrukcija ir normatīvs dokuments un nosaka darba drošības pasākumus un pienākumus, kas jāievēro palīgstrādniekam, veicot savus pienākumus.

Atbilstoši šīs instrukcijas prasībām atbildīgais par drošām darbībām ir darbu izpildītājs, neatkarīgi no ieņemamā amata turpmāk tekstā – trauku mazgātājs (palīgstrādnieks).

1. VISPĀRĪGĀS PRASĪBAS

1.1. Trauku mazgātāja (palīgstrādnieka) darbu drīkst veikt personas, kas sasniegušas 18 gadu vecumu, izgājušas ievadapmācību, sākotnējo instruktāžu un drošu darba veikšanas paņēmieni apmācību darba vietā.

1.2. Ne retāk kā reizi gadā darbiniekam jāiziet atkārtota instruktāža. Ja darbinieks pārkāpj darba aizsardzības instrukciju, viņam jāiziet ārpuskārtas instruktāža. Izpildot citu darbu, kaut vai īsu laiku, jāiziet instruktāža par šā darba drošiem veikšanas paņēmieniem.

1.3. Darbiniekam jāiziet periodiskas veselības pārbaudes.

1.4. Darbinieka pienākumi:

1.4.1. Izmantot rokas instrumentus un ierīces, ko paredz darbu veikšanas tehnoloģija.

1.4.2. Zināt un ievērot elektrodrošības prasības.

1.4.3. Zināt vietējās noslēgarmatūras (ventiļu) atrašanās vietas un prast rīkoties ar to.

1.4.4. Zināt pārtikas aprīes higiēnas prasības.

1.4.5. Zināt un ievērot ugunsdrošības prasības.

1.4.6. Zināt pirmās palīdzības sniegšanas paņēmienus traumu gadījumos.

1.4.7. Izmantot darba procesā viņiem izsniegtos individuālos darba aizsardzības līdzekļus, t. sk. darba apģērbu.

1.4.8. Izpildīt darba devēja prasības darba aizsardzības jautājumos.

1.4.9. Nekavējoties ziņot tiešajam darba vadītājam, darba devējam vai viņa pilnvarotai personai par nelaimes gadījumu vai situāciju, kura apdraud cilvēka veselību vai dzīvību.

1.4.10. Ievērot ar šo darbu saistītās citu darba aizsardzības instrukciju prasības, kas paredz darba izpildes un uzvedības noteikumus darba vietās, lai neapdraudētu veselību un dzīvību.

1.4.11. Ievērot tīrību un kārtību darba telpās un darba vietā.

1.5. Darbiniekam jāievēro sekojošas personiskās higiēnas prasības:

1.5.1. pastāvīgi jāseko roku, matu, nagu tīrībai. Obligāti jāmazgā rokas pirms darba sākuma, pēc tualetes apmeklējuma, kā arī pēc katra pārtraukuma darbā un saskares ar netīriem priekšmetiem;

1.5.2. personiskā un darba apģērba glabāšanai jābūt atsevišķai.

1.6. Prasības ugunsdrošībai:

1.6.1. nelietot atklātu uguni ugunsnedrošās zonās;

1.6.2. regulāri pārbaudīt elektriskās instalācijas un iekārtu vadu kārtību; ja ir bojāta vadu izolācija, nav kārtībā rozetes vai kontaktdakšīņas, nekavējoties jāziņo uzņēmuma vadībai;

1.6.3. regulāri veikt darba vietas sakopšanu un iekārtu attīrīšanu no produktu atlikumiem;

1.6.4. ievietot izlietoto slaukāmo materiālu un eļļainos slauķus metāla kastēs ar cieši pieguļošiem vākiem;

1.6.5. nodrošināt brīvu pieeju ugunsdzēsamajiem līdzekļiem.

1.7. Elektrodrošības prasības:

1.7.1. regulāri pārbaudīt elektriskās instalācijas un iekārtu vadu kārtību; ja ir bojāta vadu izolācija, nav kārtībā rozetes vai kontaktdakšīņas, nekavējoties jāziņo uzņēmuma vadībai;

1.7.2. neizmantojot bojātas rozetes;

1.7.3. nepieskarties neizolētiem vadiem, kā arī atklātām, neizolētām elektroiekārtu daļām;

1.7.4. neizvietot uz elektroiekārtām lupatas un citus priekšmetus.

1.8. Smēķēšana ir aizliegta darba vietā.

1.9. Aizliegts ierasties darbā alkohola un narkotisko vielu reibumā.

1.10. Par konstatētiem iekārtu, ierīču un instrumentu bojājumiem ziņot tiešajam darba vadītājam. Darbu uzsākt tikai pēc trūkumu novēršanas.

2. KOLEKTĪVIE UN INDIVIDUĀLIE LĪDZEKĻI AIZSARDZĪBAI PRET DARBA VIDES RISKU BĪSTAMO UN KAITĪGO FAKTORU IEDARBĪBU

2.1. Iespējamie darba vides risku bīstamie un kaitīgie faktori

2.1.1. Fizikālie faktori

- 2.1.1.1. Darba telpas un darba vietas apkārtnē.
- 2.1.1.2. Apgaismojums.
- 2.1.1.3. Mikroklimats. Paaugstināts telpas mitrums. Palielināta telpas temperatūra.
Caurvējš - risks palielinās laikā, kad telpu vēdināšanai tiek atvērti logi.
- 2.1.1.4. Elektriskās strāvas iedarbība.

2.1.2. Fiziski ergonomiskie faktori

- 2.1.2.1. Smagu priekšmetu celšana un pārvietošana.
- 2.1.2.2. Fiziskā piepūle, kas atkārtojas.
- 2.1.2.3. Darba pozas- stāvēt, pārvietojoties, pussaliecoties.
- 2.1.2.4. Lokāls muskuļu sasprindzinājums.

2.1.3. Psihoemocionālie faktori

- 2.1.3.1. Darba laiks, darba laika deficīts.
- 2.1.3.2. Monotons darbs.
- 2.1.3.3. Nejaušie (stress).

2.1.4. Ķīmiskie faktori

- 2.1.4.1. Sintētiskie mazgāšanas, dezinfekcijas, kopšanas līdzekļi.

2.1.5. Bioloģiskie faktori

- 2.1.5.1. Netīrumi u.c. atkritumi kas var būt bioloģiskā materiāla, infekciju avots.
- 2.1.5.2. Neapmierinoša sanitāri higiēniskā situācija, neievērota personīga un darba higiēna, bojāti produkti vai produkti, kuru derīguma termiņš beidzies - smagu infekcijas slimību izraisītāji.

2.1.6. Traumatisma faktori

- 2.1.6.1. Kustīgas vai rotējošas virtuves aprīkojuma mehānismu daļas.
- 2.1.6.2. Rokas darba rīki. Asu priekšmetu lietošana (naži u.c.) – iespēja savainot rokas.
- 2.1.6.3. Tehniskā iekārta, virtuves ierīces.
- 2.1.6.4. Nelīdzens, slidens grīdas segums, dažādi šķēršļi.
- 2.1.6.5. Apdedzināšanās, applaucēšanās iespēja.
- 2.1.6.6. Mikrotraumas. Savainošanās ar plīstošiem traukiem.
- 2.1.6.7. Elektrība. Bojāti elektrības kontakti.
- 2.1.6.8. Ugunsbīstamība.
- 2.1.6.9. Bojāts inventārs, iekārtas, nejauša priekšmetu, inventāra krišana vai apgāšanās.
- 2.1.6.10. Komunikācijas, cauruļvadi (ūdensapgāde, siltumapgāde, elektroapgāde, ventilācija, u.c.).
- 2.1.6.11. Nejaušie. Ārkārtējas situācijas.

2.2. Kolektīvie un individuālie aizsardzības līdzekļi pret darba vides risku bīstamo un kaitīgo faktoru iedarbību

2.2.1. Paredzēti šādi kolektīvās aizsardzības līdzekļi:

- 1) apgaismojums darba telpās - normālu darba apstākļu nodrošināšanai;
- 2) elektrificēto darba rīku un to pievadu izolācija no strāvas noplūdes;
- 3) elektrificēto darba rīku un to pievadu darbīgo mehānismu aizsargnožogojumi ar to konstrukcijā paredzētajiem apvalkiem, vākiem, aizsargekrāniem.

2.2.2. Paredzēti individuālās aizsardzības līdzekļi pret bīstamo un kaitīgo faktoru iedarbību:

spec. apģērbs (virsvalks, priekšauts, galvassega, termiskie cimdi, virtuves dvieļi); apaviem jābūt uz zemiem papēžiem, slēgtiem vai ar aizdari.

3. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS UZSĀKOT DARBU

3.1. Rīcība uzsākot darbu

- 3.1.1. Vizuāli pārbaudīt spec. apgērba derīgumu (tas nedrīkst būt sasprausts ar spraužamadatām, kabatās nedrīkst atrasties asi, griezoši, plīstoši priekšmeti), uzvilkt to. Uzliekot galvassegu, matiem ir jābūt zem tās.
- 3.1.2. Vizuāli pārliedzināties un pārbaudīt:
- 1) elektrificēto darba rīku aizsargapvalku stingru nostiprinājumu;
 - 2) elektrisko vadu izolācijas, kontaktdakšu un kontaktligzdu stāvokli un to derīgumu lietošanai;
 - 3) produktu griešanai paredzēto darba rīku stāvokli;
 - 4) ēdiena gatavošanai domātos traukus (vai spaiņu, katlu, cepešpannu u.c. rokturi ir stingri nostiprināti, vai tiem ir līdzena apakša un labi pieguļoši vāki);
 - 5) darba vietas apgaismojuma pietiekamību;
 - 6) vai virtuves telpu grīda nav slapja;
 - 7) roku mazgāšanai nepieciešamo līdzekļu esamība (ziepes, birstes, dvieļi).
- 3.1.4. Uzkopšanas darbiem paredzēto nemehanizēto darba rīku sagatavošanu darbam veikt saskaņā ar šo izstrādājumu izgatavotāja norādījumiem.
- 3.1.5. Pārbaudīt un sagatavot nepieciešamo inventāru un uzkopšanas līdzekļus - spaiņus, birstes, liekšķeres (Skrāpju, liekšķeru, suku u.c. rokturiem jābūt gludiem – bez plīsumiem, plaisām un atskabargām), dezinficējošos un mazgāšanas līdzekļus, kā arī līdzekļus atkritumu savākšanai.

3.2. Gadījumi, kad nedrīkst uzsākt darbu

- 3.2.1. Nav vai nepietiekams darba vietas apgaismojums.
- 3.2.2. Nav vai bojāti individuālie aizsardzības līdzekļi.
- 3.2.3. Ja bojāti mehanizētie vai nemehanizētie darba rīki.
- 3.2.4. Ja bojāts darba inventārs.
- 3.2.5. Ar jauna parauga tehniskiem līdzekļiem vai inventāru bez iepriekšējas iepazīšanās ar to konstruktīvajām īpatnībām un lietošanas norādījumiem.
- 3.2.6. Ar nezināmiem ķīmiskiem mazgāšanas, tīrīšanas vai dezinficēšanas līdzekļiem bez iepriekšējas iepazīšanās ar to izgatavotāja norādījumiem.
- 3.2.7. Par novērotiem tehnikas bojājumiem ziņot darba vadītājam un līdz to novērš darbu neuzsākt.
- 3.2.8. Nedrīkst uzsākt darbu alkohola reibumā un smēķēt darba vietā.
- 3.2.9. Nedrīkst izmantot nejaušus paliktņus.
- 3.2.10. Nedrīkst pārnēsāt un pārvietot kravu, kas pārsniedz, smaguma pārnēsāšanas vai pārvietošanas normas.

4. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS DARBA LAIKĀ

4.1. Rīcība darba laikā

- 4.1.1. Lietot izsniegtos darba apgērbus un citus individuālās aizsardzības līdzekļus.
- 4.1.2. Ievērot darba aizsardzības prasības strādājot ar elektrificētiem darba rīkiem, t.sk.:
- 1) ievērot ierīces ieslēgšanas kārtību elektrotīklā (kabelis vispirms jāpieslēdz ierīcei un pēc tam tīklam; ierīces izslēgšana notiek pretējā kārtībā);
 - 2) sekot to normālai darbībai;
 - 3) darbības traucējumu gadījumā nekavējoties izslēgt tos un līdz bojājuma novēršanai nepielietot.
- 4.1.3. Saudzēt un nepieļaut elektrisko vadu vai kabeļu izolācijas bojāšanu:
- 1) raudzīties, lai tos nesaspiestu starp durvīm, logu vārtņēm un citiem priekšmetiem, lai nebūtu uzkarināti uz naglām un metāliskiem priekšmetiem;
 - 2) nepieļaut vadu savilkšanos mezglā, vai izolāciju deformējošu savīšanas;

- 3) atslēdzot kontaktdakšu no kontaktligzdas, obligāti ar vienu roku jāpietur kontaktligzda, lai nebojātu tās.
- 4.1.4. Ievērot piesardzību, lai izvairītos no termiskām traumām, kas var rasties saskarē ar karstu ūdeni, taukiem, eļļu, mazgāšanas, tīrīšanas vai dezinficēšanas līdzekļiem.
- 4.1.5. Ar nažiem un citiem griežamiem instrumentiem strādāt uzmanīgi, pareizi turot nazi un apstrādājamo produktu. Nažus glabāt speciāli paredzētā vietā.
- 4.1.6. Konservus atvērt ar konservu nazi.
- 4.1.7. Saldēto gaļu sadalīt pēc tās pilnīgas atkuššanas, lietojot dēļus ar līdzenu virsmu.
- 4.1.8. Katlus uzlikt un noņemt no plīts divatā, lietojot šim nolūkam paredzētus sausus dvieļus.
- 4.1.9. Katlu vākus atvērt tā, lai tvaiki plūstu virziena no sevis.
- 4.1.10. Katlus un citas tilpnes drīkst piepildīt tikai par $\frac{3}{4}$ no tilpuma. Katlus ar šķidrumu pa plīti virsmu jāpārvieto vienmērīgi, bez grūdieniem un rāvieniem.
- 4.1.11. Piepildītus traukus likt tikai uz stabiliem paliktņiem vai plauktiem.
- 4.1.12. Nelietot traukus ar apsistām malām. Sasistus traukus savlaicīgi nodot saimniecības vadītājam.
- 4.1.13. Pārnēsot karsto ūdeni ar spaini vai citu vaļēju trauku, pildītā ūdens līmenim jābūt 12 - 15 cm zem spaiņa augšējās malas.
- 4.1.14. Drīkst celt un pārvietot priekšmetus, kuri nav smagāki par 15 kg.
- 4.1.15. Lietot kārtībā esošās sanitāri tehniskās ierīces (ūdens krāni, noslēgarmatūra, skalojamās kastes u.c.), to bojājumu gadījumos ziņot iestādes vadībai vai tiešās padotības amatpersonai.
- 4.1.16. Darba inventāru glabāt tam speciāli paredzētās vietās. Visam virtuves inventāram, traukiem un galdiem ir jābūt speciāli marķētiem un jāizmanto attiecīgi norādītam marķējumam.
- 4.1.17. Kategoriski aizliegts žāvēt dažādus auduma gabalus uz darba mašīnu sakarstošajām virsmām.
- 4.1.18. Ievērot personīgās higiēnas prasības:
- 1) mazgāt rokas pēc katra pārtraukuma darbā, saskares ar naudu, netīriem priekšmetiem, pēc tualetes apmeklējuma;
 - 2) apmeklējot tualeti nogērbt darba apģērbu;
 - 3) nav ieteicams strādāt virtuvē, jair saaukstēšanās pazīmes (iesnas, klepus) vai ādas iekaisumi, caureja utt.
- 4.1.19. Sekot tam, lai virtuvē neuzturētos nepiederošās personas, t.sk. iestādes personāls, kas nav virtuves darbinieki, kā arī mājdzīvnieki.
- 4.1.20. Mazgāšanas, tīrīšanas, vai dezinficējošos šķīdumus sagatavot šiem nolūkiem speciāli paredzētos traukos; mazgāšanas šķīdumu koncentrācijas sagatavot ievērojot attiecīgajam līdzeklim klāt pieliktos norādījumus par tā pievienošanas kārtību un daudzumu ūdenim.
- 4.1.21. Mazgājot traukus, lietot trauku sūkļus, birstes, lupatas, skrāpji (nemazgāt traukus ar rokām, nelietot metāla beržamo) un gumijas cimdi.
- 4.1.22. Mazgājot virtuves iekārtu, pārbaudīt vai tā ir izslēgta.
- 4.1.23. Grīdu mazgāt pakāpeniski, ik pa nelieliem laukumiem, vienlaikus nesamitrinot vairāk par 5 m²; tūlīt pēc grīdas laukuma mazgāšanas - noslaucīt to sausu.
- 4.1.24. Zem elektroierīcēm mazgāt grīdu tikai tad, kad ierīce ir izslēgta un darbs ar to ir pilnībā pabeigts.
- 4.1.25. Neatbalstīties pret slotu u.c. darba rīku kātiem, veicot mazgāšanas vai tīrīšanas darbus augstumā (sienas, griestu, logu kopšana, aizkaru noņemšana un uzlikšana u.c.). Pielietot pārvietojamās kāpnes (nevis dažādus gadījuma priekšmetus- krēslus, ķeblišus, galdus u.c.), ievērot darba drošības prasības darbam augstumā.
- 4.1.26. Ievērot drošības prasības stiklu un logu tīrīšanai:
- 1) aizliegts veikt šo darbu vienatnē;
 - 2) kategoriski aizliegts novērst to personu uzmanību, kas veic šo darbu (sarunājoties, saucot, jautājot, veicot straujas kustības, trokšņojot utt.);
 - 3) kategoriski aizliegts veikt šo darbu, stāvot uz palodzēm;
 - 4) logu tīrīšanai augstumā (1,5m un augstāk) izmantot sastatnes, nodrošinot stabilu pamatu kājām un iespējami samazinot krišanas risku;
 - 5) kategoriski aizliegts lietot pieslienamās kāpnes, kuras pietur cits darbinieks;

6) uzsākot stiklu tīrīšanu, vispirms pārbaudīt vai stikli ir droši iestiprināti rāmjos un vai paši rāmji ir izturīgi.

4.1.27. Tīrot plafonus un citu elektrisko armatūru:

- 1) vispirms atslēgt spriegumu un pārbaudīt vai sastatņu pamatnēm ir gumijas uzgaļi;
- 2) izmantot saliekamās sastatņu kāpnes, ievērojot noteikumus, kas novērš elektrotraumu iespējas un tikai elektriķa klātbūtnē;
- 3) lietot tikai sausu slaukamo materiālu (ar slapjām rokām neaiztikt elektrotīklam pieslēgtas elektroietaisies, neieslēgt arī apgaismojumu).

4.1.28. Darba gaitā radušos grūžus, netīrumus, atkritumus savākt nekavējoties, lietojot darba cimdus, liekšķeres, birstes, lupatas (jābūt uzmanīgam, jo papīrkuurvī var atrasties priekšmeti, kas var radīt traumas, tāpēc tā saturu izbērt, trauku apgāžot otrādi, jeb izmantot speciālus darba rīkus. Ja atkritumi jāiznes ārpus telpām, neiet pa slidenām (apledojušām, smiltīm nenokaisītām) vietām)).

4.1.29. Uzmanīgi pārvietoties pa apledojušiem celiņiem un kāpnēm ziemas laikā, iznesot atkritumus un kāpjot uz pagrabu pēc produktiem, kā arī ģērbties attiecīgi laika apstākļiem un izmantot spec. apģērbu.

4.2. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀS

4.2.1. Pārtraukt darbu un izslēgt elektroiekārtas pēkšņas elektroenerģijas padeves vai apgaismojuma pārtraukuma gadījumos.

4.2.2. Pie elektrificēto tehnisko līdzekļu normālas darbības traucējumiem (troksnis, gultņu silšana, dzirksteļošana, dūmi vai deguma smaka vai arī ir bojātas stiprinājumu detaļas, vāki un lūkas), pārtraukt to darbību un atvienot strāvas pievadu no kontaktligzdas.

4.2.3. Darba rīku, inventāra, ietaišu bojājumu vai lūzumu gadījumos pārtraukt darbu ar tiem līdz attiecīgā darba rīka vai ietaises bojājuma novēršanai.

4.3. avārija	jāpārtrauc darbs, jāizslēdz visas darbojošās iekārtas un jāveic nepieciešamie drošības pasākumi, bet ja tas nav iespējams, darbs jāpārtrauc, līdz bīstamība nav novērsta;
4.4. ugunsgrēks	4.3.1. nepieciešamības gadījumā nekavējoties ziņot ugunsdzēsības dienestam (tālr. 112); 4.3.2. sākt dzēst ugunsgrēku ar darba vietā esošajiem ugunsdzēsības līdzekļiem (ugunsdzēsamo aparātu, smiltīm u.c.); 4.3.3. izsaukt uz ugunsgrēka vietu darbu vadītāju.
4.5. nelaimes gadījums	4.4.1. ja iegūta trauma vai notikusi pēkšņa saslimšana, darbs jāpārtrauc, par notikušo jāziņo tiešajam vadītājam, jāsaņem pirmā palīdzība, bet nepieciešamības gadījumā jādodas pie ārsta; 4.4.2. ja nelaimes gadījums noticis ar citu darbinieku, sniegt viņam pirmo palīdzību, pārtraukt darbu, paziņot par notikušo savam vadītājam (vai iestādes vadībai), nepieciešamības gadījumā izsaukt ātro palīdzību (tālr. 113 vai 112), saglabāt notikuma apstākļus, ja tas nerada briesmas apkārtējiem.

5. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS BEIDZOT DARBU

5.1. Rīcība beidzot darbu

5.1.1. Nobeidzot darbu, sakārtot un novietot šim nolūkam paredzētajās vietās darba rīkus un inventāru.

5.1.2. Atkritumus savākt šim nolūkam paredzētā tarā un aiznest uz atkritumu novietni (atkritumu savākšanas vads, kontainers).

5.1.3. Izslēgt elektroierīces.

5.1.4. Izslēgt ventilāciju, ja tāda ir. Izslēgt apgaismojumu, pārbaudīt vai ir aizgriezti ūdens krāni, aizvērti logi.

5.1.5. Sakārtot individuālos aizsardzības līdzekļus un novietot tos glabāšanai paredzētajā vietā (atsevišķā plauktā vai skapī).

5.1.6. Ievērot personīgās higiēnas prasības.

Personas, kuras pārkāpj darba aizsardzības instrukcijas noteikumus ir saucamas pie disciplināras atbildības saskaņā ar iestādes darba kārtības noteikumiem.

Sastādīja: darba aizsardzības speciālists _____ S. Naglis